

ВІКТОР ВІКТОРОВИЧ ЛАЗАРЄВ,

кандидат юридичних наук, доцент,
Харківський національний університет внутрішніх справ,
кафедра теорії та історії держави і права;

 <https://orcid.org/0000-0001-9468-0497>,
e-mail: judge2101@gmail.com

**КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ:
НЕОБХІДНІСТЬ ПРОЗОРОГО ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ**

Статтю присвячено дослідженню особливостей концептуалізації юридичної термінології. Наголошено, що правові поняття є життєво важливими для належного функціонування правових інститутів. Зазначено, що більшість правових термінів спрямовані на однозначне та послідовне тлумачення юридичних текстів, що на нормативному рівні встановлені в різних юридичних документах. Водночас межі більшості предметних напрямів є нечіткими, а використання їх у різних галузях права може викликати, як наслідок, застосування різних критеріїв для встановлення сутності терміна. Зауважено, що дослідження юридичної термінології має зосередитися на елементах правового вирішення реальної життєвої проблеми.

Ключові слова: термін, юридична термінологія, концептуалізація, полісемія, формальна визначеність.

Оглядова стаття

ВСТУП. Проблематика вдосконалення термінології має своє відображення у будь-якій галузі науки і практики. Це пов'язується з тією обставиною, що в сучасному суспільстві збільшується кількість інформації та способів її передачі, що, беззаперечно, тягне за собою збільшення кількості термінів, що допомагають правильно її застосовувати.

Не є винятком і стрімкий розвиток сучасної юриспруденції, що спричиняє стрімкі темпи правотворчої діяльності. Водночас маємо констатувати і ту обставину, що багато нормативно-правових актів не завжди підготовлені з урахуванням вимог формальної визначеності, оскільки підготовка низки законів і підзаконних нормативно-правових актів не відповідає вимогам юридичної техніки. Лише наявність нормативно-правових актів, які підготовлені з урахуванням дотримання вимог юридичної техніки, є однією з важливих вимог упорядкування і стабільності суспільних відносин, що мають на меті запобігання непорозумінням і помилкам при реалізації норм права.

Суттєва роль у досягненні відповідності текстів нормативно-правових актів вимогам юридичної техніки належить правильному використанню мовних засобів з метою чіткого вираження змісту норми права, оскільки мова як універсальна знакова система має на меті забезпечити взаємодію між суб'єктами правотворчості та реалізації норм права.

Одним із важливих аспектів мови права як елемента побудови нормативно-правових

актів, призначеного для повного і чіткого відображення елементів правової дійсності в сучасному світі, виступає юридична термінологія, яка на сьогодні є далеко небездоганною як з погляду юридичної техніки, так і з погляду лексичних правил використання мови. Ці обставини автоматично тягнуть за собою недостатність ефективної дії норм права.

До недоліків юридичної термінології відносимо: позначення одним терміном кількох різних понять або позначення кількома термінами одного поняття; відсутність у декількох термінів чітких дефініцій; використання як термінів слів, які мають експресивне забарвлення; не завжди обґрунтоване використання іноземної термінології; використання лінгвістично і стилістично неправильних термінів; використання застарілих термінів тощо.

Означені недоліки використання термінології в нормативно-правових актах можуть призвести до низки негативних наслідків: спотворення волі суб'єктів правотворчості; виникнення труднощів у процесі реалізації права. Все це може призвести до порушень прав людини, що негативним чином позначиться на авторитеті права як найважливішого регулятора суспільних відносин в сучасному світі і може призвести до зниження цінності права в суспільстві.

Проблеми використання термінології в нормативно-правових актах набувають особливого значення у зв'язку зі збільшенням ролі інформаційних технологій у всіх видах юридичної

практики, широкого використання довідкових правових систем (Фомина, 2006, с. 3–4).

Подолання недоліків використання термінології має на меті усунення суперечностей, наявних у законах та підзаконних нормативно-правових актах. Водночас вирішення проблеми уніфікації юридичної термінології покликано підвищити техніко-юридичний рівень нормативно-правових актів, їх комунікативну ефективність і, зрештою, сформуванню єдиний правовий простір у державі та підвищити рівень правової культури суспільства.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. *Метою* статті є висвітлення особливостей концептуалізації юридичної термінології в різних галузях права. З урахуванням мети було поставлено такі *завдання*: 1) визначити систему елементів, що стануть у нагоді для прозорого термінологічного підходу в різних галузях права; 2) визначити основне завдання використання юридичної термінології; 3) розкрити основні підходи до наукового пізнання концептів юридичної термінології.

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ. Юридична термінологія постійно перебуває в полі зору як вітчизняних, так і закордонних дослідників, що підтверджує актуальність досліджуваного питання. Звертаючись до закордонних напрацювань у сфері юридичної термінології, зауважимо, що К. Перрузо (2012; 2013) у своїх працях дослідила англійську та італійську юридичну термінологію, що пов'язана з дотриманням прав осіб, які постраждали від злочинів. Дослідниця наполягає на тому, що юридична мова за своєю суттю характеризується термінологічним динамізмом, який виникає як на лінгвістичному (з різними термінами, що використовуються для позначення окремих правових понять), так і на концептуальному рівні, де відображаються різні концептуалізації однієї і тієї ж правової сфери. М. Чрома (2011) зосередила увагу на синонімії та полісемії в мові права англословних країн. Вона розглянула підходи до традиційного розуміння поняття «термін» та особливості його застосування в юриспруденції. І. Генева-Пухалева (2011) здійснила спробу охарактеризувати уніфікацію термінології в законодавстві Європейського Союзу як за змістом, так і за формою. Є. Косцялковська-Оконська (2011) розглянула особливості перекладу юридичної термінології і текстів, що пов'язані із законодавством Європейського Союзу. Дослідниця звернула увагу на ту обставину, що мова, яка використовується в документах, є спеціалізованою і водночас специфічною через термінологію. Проблеми значною мірою зосереджені

на неможливості перекласти певні терміни, неоднозначності мовної чи текстової узгодженості. О. Чіосчетті та Н. Ралі (2011) окреслили специфічні питання, що пов'язані зі створенням юридичної термінології. Г. Беднарк (2012) дослідила проблеми перекладу юридичних концепцій, що включають у себе переклад термінології не лише з однієї юридичної мови на іншу, а й, у першу чергу, з однієї юридичної основи на іншу.

Стосовно вітчизняних досліджень в означеній сфері можемо констатувати, що М. Любченко (2015) на монографічному рівні дослідила загальнотеоретичні засади юридичної термінології та розкрила роль юридичної термінології у функціонуванні права. Н. Яцишин (2013) та С. Шестакова (2018) розглянули особливості юридичної термінології з точки зору функціонування системи юридичних категорій, які мають на меті забезпечення належної комунікації юридичної науки і практики. Г. Гергуль (2008) комплексно проаналізувала вимоги до термінів-слів і термінів-понять. О. Пахомова (2020) здійснила аналіз багатоконтактності юридичної термінології. Г. Сидорук (2014) проаналізував способи відтворення семантики іноземної термінології за умови перекладу її з однієї мови на іншу. Також на дисертаційному рівні О. Каленюк (2015) зазначила про особливості становлення і розвитку української правничої термінології в період з кінця XIX до початку XX ст.

Як бачимо, у вітчизняних і закордонних наукових доробках чимало уваги приділяється дослідженню юридичної термінології, однак питання полісемії та концептуалізації юридичної термінології в різних галузях права розглядається побіжно. Зокрема, у вітчизняній науковій думці відсутні комплексні дослідження, присвячені концептуалізації юридичної термінології в різних галузях права.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Методологічним підґрунтям статті є сукупність прийомів і методів наукового пізнання. Термінологічний підхід дозволив визначити сутність юридичної термінології за допомогою виявлення та уточнення значень і смислів термінів (понять). Герменевтичний метод дозволив проникнути у зміст юридичної термінології на основі з'ясування її місця в системі юриспруденції. Метод порівняння став у нагоді для отримання нової інформації не лише про властивості юридичної термінології, а й про прямі та непрямі їх взаємозв'язки в різних галузях права, про загальну тенденцію їх функціонування та розвитку. Метод абстракції дозволив визначити підходи до розуміння категорій

«термін». Емпіричний аналіз дозволив ознайомитися із системою підходів до використання юридичної термінології в законодавстві Європейського Союзу.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ДИСКУСІЯ. Термін виступає вихідним елементом мовної одиниці, яка складається з одного слова або словосполучення, і ці елементи можуть розглядатися з точки зору словотворення. Ґрунтовні дослідження вказують на ту обставину, що значна кількість аналізованих термінів – це похідні або складні слова. Складені слова частіше походять із формальних і природничих наук, вони створені з грецького чи латинського коренів. Отже, матеріальна ідентичність форм не рідкість, незважаючи на відсутність генетичних зв'язків між мовами (Genew-Puhalewa, 2011, р. 74). Не є винятком і мова права, яка тісно пов'язана з лінгвістикою задля чіткого й однозначного викладення правових норм.

Правові поняття є життєво важливими для функціонування правових інститутів. Більшість правових визначень, спрямованих на однозначне та послідовне тлумачення юридичних текстів, встановлена в різних юридичних документах. Їх формулювання може визначатися такими факторами, як: тип юридичного жанру; їх позиція; тип юридичної категорії; система права; галузь права (Jopek-Bosiacka, 2011, р. 9). Юридичний термін співвідноситься із правовим поняттям як першоелементом правового знання і слугує його знаковою (мовною) моделлю, репрезентованою у звуковій і літерній формах. Поняття, його внутрішній зміст, обсяг і структура є логіко-сисловою основою для побудови термінологічного значення у вигляді дефініції, яка узагальнює найістотніші ознаки і взаємозв'язки правового явища. Поняття сутність зумовлює місце і статус юридичного терміна в терміносистемі, його категорійні та класифікаційні ознаки.

Термін у праві може характеризуватись як загальноюридичний (поширений в усіх галузях права), галузевий (присутній лише в певній галузі права), міжгалузевий (відомий у двох або декількох галузях права), суміжний з іншими галузями діяльності (Артикуца, 2007). Саме це породжує полісемію використання юридичної термінології в сучасному світі.

Особливо проблематичними є юридичні терміни, які використовуються в кількох правових сферах, але передають різні поняття. Стверджується, що вирішення таких проблемних умов супроводжується їх неоднозначністю шляхом аналізу правового поля, в якому використовується поняття, передане цим

терміном (Вайсіс, 2011, р. 82). Розмежування об'єкта опису передбачає опис відповідних лексичних одиниць та їх значення у спеціалізованій галузі. Термінологічна робота традиційно зосереджується на організації понять і лексичних одиниць у спеціалізованій галузі, в якій кожен термін є одним поняттям, а кожне поняття позначається одним терміном. Визначення конкретної галузі права і термінів, що належать до цієї галузі, включає в себе встановлення як термінологічних, так і концептуальних меж, що дозволяє чітко й однозначно користуватися відповідними категоріями. Тобто чіткий підхід до розуміння терміна сприяє якості законодавства країни, що впливає на стабільність життя держави.

Однак межі більшості предметних напрямів є нечіткими, а використання їх у різних галузях права може викликати застосування різних критеріїв для встановлення сутності терміна. Це однаково важливо для використання цих категорій у різних галузях права, а також має стати відправною точкою під час перекладу юридичної термінології з метою якісної підготовки і застосування міжнародних нормативно-правових актів. Це є особливо актуальним сьогодні при забезпеченні прав людини, що встановлюються і гарантуються низкою міжнародних нормативно-правових актів.

Також ми не можемо оминати увагою і ту обставину, що на сьогодні при використанні термінології у сфері юриспруденції існує проблема класифікації її в різних предметних галузях, які застосовують різні класифікаційні системи. Юридичні поняття класифікуються за різними категоріями та підкатегоріями. Одна із цих категорій – суспільні науки, водночас право є однією з підкатегорій. Далі право поділяється на різні підсистеми.

У науці традиційно вважається, що полісемія¹ часто зустрічається в різних галузях права. Такі багатозначні терміни використовуються і у законодавстві. Звертаючись до закордонного досвіту в контексті права Європейського

¹ Автори Великого тлумачного словника української мови дають таке визначення цьому поняттю: «Наявність у того самого слова кількох лексичних значень; багатозначність» (Бусел та ін., 2009, с. 1134). Такої ж думки дотримуються В. Калашник (2005, с. 528) та О. Семотюк (2008, с. 456). Близьке за змістом визначення надають цьому терміну О. Скопненко і Т. Цимбалюк (2006, с. 549): «Наявність у слові кількох пов'язаних між собою значень, які розвинулися з первісного значення».

Союзу, терміни міждисциплінарних концепцій видаються більш адекватними через складний зв'язок між національним законодавством держав-членів та законодавством Європейського Союзу. Отже, тут наголос робиться на міждисциплінарних поняттях, тобто поняттях чи інститутах, що виникають у більш ніж одному правовому полі. Більш конкретно такі поняття можуть належати як до національної правової системи, так і до права Європейського Союзу. Хоча один і той самий термін використовується для позначення міждисциплінарного поняття, його концептуалізація може відрізнятися в різних галузях права і різних правових системах (Вајсіс, 2011, р. 85), що може негативно вплинути на розгляд справи, оскільки буде відсутній єдиний підхід до розуміння терміна.

Ця ситуація ілюструється трьома основними принципами законодавства, які особливо добре підходять для такого типу дослідження: субсидіарність, пропорційність і верховенство. Слід зазначити, що важливу роль у розвитку полісемії юридичної термінології відіграє міжнародне право. Зокрема, Лісабонський договір (Краєвська, Утко, 2012; Бережна, Ігнатенко, 2021; Грицаєнко, 2010), який набув чинності 1 грудня 2009 р., уніс низку термінологічних і концептуальних змін. Тому дослідники у процесі аналізу цього документа впроваджують у національне право нові поняття з Лісабонського договору. Ці концепції виражені національною юридичною термінологією, яка створює певні проблеми. Ці концепції аж ніяк не є вичерпними, вони слугують лише прикладом для вивчення того, як краще вирішити термінологічні проблеми, що стосуються міждисциплінарних концепцій, що мають слугувати вдосконаленню національного законодавства і полегшенню міжнародних комунікацій завдяки формальній визначеності термінологічної бази.

Перш ніж продовжити далі наше дослідження, слід торкнутися питання про відмінність категорій «поняття» і «значення». Перше поняття є когнітивною категорією, а друге – лінгвістичною. Певні терміни рухаються в понятійно-семантичному полі. Подібним чином деякі слова відображатимуть концептуальне поле. У когнітивній лінгвістиці переплетене співвідношення лексичного та концептуального знання підкреслюється терміном «лексичне поняття». Для цілей цього розділу важливо розглядати поняття як частину структурованого поняття відповідно до точки зору, що концепція – це набір загальних характеристик, які можуть спостерігатися людьми в певній кількості значень.

Як зазначалося вище, перенесення понять з одного предметного поля в інше вимагає прозорого термінологічного підходу. Такий підхід включає в себе такі кроки: 1) розмежування конкретного правового поля шляхом створення відповідних термінологічних баз даних; 2) визначення, які терміни належать до конкретної галузі; 3) проведення концептуального аналізу.

При класифікації міждисциплінарних понять і синонімів, наприклад принципу пропорційності, який може належати до конституційного права та права Європейського Союзу, необхідна обережність. Отже, важливо мати на увазі, що, хоча певні міждисциплінарні концепції, тобто поняття, що використовуються в кількох галузях права, можуть бути об'єднані в одному терміні, їх «значення» може відрізнятися від одного правового поля до іншого. Цього можна досягти за допомогою непрозорого термінологічного підходу, який вирішує труднощі класифікації та концептуалізації міждисциплінарних концепцій, що виявляється незамінним у юридичному перекладі.

Такий порівняльний підхід не має на меті привести до однозначності еквівалентів. Його основна мета – передати інформацію про поняття/термін у кожній правовій системі та запропонувати певні мости між двома правовими системами, щоб перевести користувача від одного поняття в одній системі до порівняльних понять в іншій системі. Тобто користувач повинен отримати відповідь на питання, як і за допомогою яких конкретних понять правова установка для того самого аспекту життя будується в цільовій правовій системі.

Мета полягає в тому, щоб дати глибоке уявлення про використання термінів і понять у цільовій правовій системі з метою вирішення юридичної справи. Із цією метою суб'єкт – юрист, перекладач, письменник чи хто завгодно – має чітко знати, які терміни та які поняття мають використовуватися в межах цієї правової системи. На підставі цього суб'єкт може приймати текстові рішення на основі конкретних обставин справи. Продукт такого порівняльного термінологічного підходу надає необхідну інформацію, але правозастосувач повинен прийняти фактичні рішення щодо того, які терміни він може чи не може використати у цільовому тексті, щоб уникнути непорозуміння, або щодо яких понять він повинен дати додаткове пояснення. Ці рішення ґрунтуються на текстовій еквівалентності, критерії якої є частиною загальної стратегії вдосконалення системи права.

Результатом цього порівняльного аналізу виступає та обставина, що не можна керуватися простими двозначними словами. Перше завдання юридичної термінографії – документувати поняття в кожній правовій системі. Тільки тоді між двома різними системами можна встановити функціональні мости. Ці мости чи зв'язки не виражають випадків еквівалентності, але дають користувачеві можливість зазирнути в межах порівняння в середину іншої правової системи. Необхідно розробити нову модель аналізу, яка враховуватиме всі можливі відносини між правовими системами та їх відповідними концепціями. У першій спробі класифікувати відносини між поняттями та групами понять із двох правових систем запропоновано підходи для нової моделі бази даних термінології. Перша група можливих зв'язків з іншою правовою системою знаходиться між єдиними поняттями (Sandrini, 2017, р. 106).

Проблема використання юридичної термінології в різних галузях права та різних правових систем стоїть дуже гостро. Саме тому в науковому середовищі пропонується низка підходів до вирішення цієї проблеми. Першу групу підходів становлять:

а) пряме посилання – це посилання на поняття в іншій правовій системі, що має те саме значення, тобто ідентичність концептуальних ознак. На відміну від абсолютної еквівалентності, можуть бути відмінності щодо розширення концепції;

б) функціональне посилання: обидва поняття виконують ту саму функцію, що й елемент у правовій системі кожної правової системи, і як такі мають деякі спільні концептуальні ознаки;

в) непряме посилання: обидві концепції стосуються порівняної функції в межах правової системи кожної правової системи, але вони не мають спільних рис.

Друга група – зв'язки між групою понять із вихідної правової системи та групою понять із цільової правової системи. Вони є додатковими до першої групи і можуть розглядатись як більш загальні зв'язки між двома правовими системами:

а) структура концепції: якщо концептуальні відносини враховуються в ході термінографічної роботи, вони можуть стати допоміжним засобом для користувача, щоб побачити, чи є надповноважена концепція чи будь-яка інша концепція пов'язана з поняттями в іншій правовій системі;

б) правова установка: посилання на всю правову систему є єдиним можливим критері-

ем еквівалентності між двома різними правовими системами, оскільки в обох системах ми маємо юридичне рішення для одного і того ж аспекту реального життя та набору використовуваних понять для цієї системи. Таким чином, суб'єкт повинен мати можливість побачити всі поняття, які сприяють цій конкретній правовій установці в іншій правовій системі;

в) класифікація: класифікація предметних полів поєднує правові параметри для конкретних проблем із більш широкими категоріями, які користувач може переглядати.

Найважливішою метою такої термінологічної бази даних було б передання якомога більшої кількості інформації про поняття і терміни, що використовуються в обох правових системах. Кінцевий продукт нагадує базу знань із дуже специфічної юридичної теми, яка показує систему відповідних понять в одній правовій системі з можливістю перетворення в іншу систему правових концепцій, що належать до другої національної правової системи.

Описова багатомовна термінографія із залученням двох чи більше правових систем не призначена для прийняття рішень на умовах, як це було б у випадку нормативної термінології чи перекладу. Описовий підхід обмежується наданням уявлення про те, як поняття і терміни використовуються у відповідному правовому середовищі. Він повинен надавати інформацію, не примушуючи її до штучної еквівалентності «один на один». Інформація отримується за допомогою визначень і контекстів, а також із правових джерел, у яких це поняття відіграє головну роль.

Варто зазначити, що юридична термінографія повинна зосереджуватися на елементах юридичного вирішення однієї проблеми реального життя, хоча термінографічне дослідження може охоплювати більше одного юридичного рішення для більш широкого предмета. Такий акцент на одному конкретному правовому контексті є важливим для створення набору послідовних понять, а не окремих предметів. Було б легко об'єднати термінологію кількох таких правових установок або пов'язаних налаштувань у більшій термінографічний продукт. Термінологічна діяльність повинна охоплювати невеликі та дуже специфічні предметні галузі, щоб досягти високої якості. Було б важко провести термінографічне дослідження з питань кримінального чи трудового права; скоріше слід почати зі спеціальних галузей цих дисциплін, таких як, наприклад, захист від звільнення чи імміграційних правопорушень тощо. На другому етапі їх можна розширити, включивши

інші конкретні теми, і такі невеликі глосарії можна об'єднати, щоб отримати більші колекції, які охоплюють ширше предметне поле, таке як кримінальне право. Проте абсолютно необхідно підтримувати «в живих» системний аспект концепцій, що сприяють досягненню тієї ж мети.

Зосередження на спільних ознаках між двома незалежними національними правовими системами, тобто на певному аспекті життя як об'єкті чи регуляторних зусиллях, також може стати відправною точкою для аналізу типів тексту з різних правових систем. Як і в термінології, аналіз насамперед має ідентифікувати комунікативну ситуацію незалежно від правових систем. Тоді можна було б проаналізувати правові межі цього конкретного комунікативного контексту – статuti, закони, нормативні акти тощо, що призвело б до окремих комунікативних актів і типів тексту для кожної правової системи. Типи тексту слід розглядати як специфічні для національної правової системи, поки порівняльний аналіз не доведе, що в обох правових системах існують відповідні текстові ознаки і типи тексту, у цьому випадку може бути визначений абстрактний тип тексту.

ВИСНОВКИ. Стрімкий розвиток суспільства протягом останніх років позначився і на еволюції юридичної термінології. Останнім часом це позначилося на розвитку понять, що виникають у більш ніж одному правовому полі. Ці поняття стосуються як різних галузей права у межах однієї правової системи, так і можуть належати до різних правових систем держав.

Використання юридичних категорій із метою чіткого регулювання суспільних відносин потребує при використанні понять у різних галузях права прозорого термінологічно-

го підходу. Такий підхід включає в себе такі елементи: 1) розмежування конкретного правового поля шляхом створення відповідних термінологічних баз даних; 2) визначення термінів, що належать до конкретної галузі; 3) проведення концептуального аналізу. Лише у такому випадку між двома різними системами можна встановити функціональні «мости». Ці «мости» чи «зв'язки» не виражають випадків еквівалентності, але дають користувачеві можливість зазирнути у межах порівняння у середину іншої правової системи.

Дослідження юридичної термінології має надати нам уявлення про те, які поняття і терміни використовуються у відповідних правових середовищах. Ми маємо в повному обсязі отримувати інформацію, а не шукати штучних еквівалентів одного поняття з іншим. Інформація про поняття одержується за допомогою визначень і контекстів, а також із правових джерел, у яких поняття відіграє центральну роль.

Маємо зазначити, що дослідження юридичної термінології має зосередитися на елементах правового вирішення реальної життєвої проблеми. Однак будь-яке термінографічне дослідження має охоплювати більше ніж одну правову категорію. Якщо зосереджуватися на одному конкретному правовому середовищі, важливо обмірковувати набір узгоджених концепцій, а не ізольовані елементи.

Зосередженість на спільному концепті термінологічної бази між двома незалежними національними правовими системами, тобто на певному аспекті життя як об'єкті чи регуляторних зусиллях, цілком може стати відправною точкою для аналізу типу текстів із різних правових систем. Як і в термінології, аналіз передусім повинен виявити комунікативну ситуацію незалежно від правових систем.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Артикуца Н. В. Основи вчення про юридичний термін і юридичну термінологію // *еKMAIR* : сайт. 05.04.2007. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/2457> (дата звернення: 31.01.2022).
2. Бережна К. В., Ігнатенко Є. О. Питання вступу України до Європейського Союзу в умовах його правової та інституційної реформ. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 9. С. 283–286. URL: http://www.lsej.org.ua/9_2021/72.pdf (дата звернення: 31.01.2022).
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2009. 1736 с.
4. Гергуль Г. Вимоги до юридичних термінів // Видавництво Львівської політехніки : сайт. 06.08.2008. URL: http://vlp.com.ua/files/61_3.pdf (дата звернення: 31.01.2022).
5. Грицаєнко Л. Л. Глобальна реформа Європейського Союзу (новели Лісабонського договору). *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2010. Вип. 90, ч. 1. С. 194–195. URL: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/viewFile/1300/1249> (дата звернення: 31.01.2022).
6. Каленюк О. М. Розвиток української правничої термінології на західноукраїнських землях наприкінці XIX – на початку XX століття : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2015. 237 с.

7. Краєвська О., Утко Г. Трансформація інституційно-правової системи ЄС за Лісабонським договором. *Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини*. 2012. Вип. 30. С. 93–102. URL: https://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/09/VLNU_Mv_2012_30_13.pdf (дата звернення: 31.01.2022).
8. Любченко М. І. Юридична термінологія: поняття, особливості, види : монографія. Харків, 2015. 280 с.
9. Пахомова О. А. Багатокомпонентні юридичні терміни: структура і проблеми функціонування // *Правове життя сучасної України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) : у 3 т. / Нац. ун-т «Одеська юридична академія»*. Одеса, 2020. Т. 2. С. 447–451.
10. Семотюк О. П. Сучасний словник іншомовних слів. Харків, 2008. 688 с.
11. Сидорук Г. І. Семантика юридичних термінів в перекладах міжнародної євроінтеграційної документації. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Філологічні науки*. 2014. № 206. С. 131–136.
12. Словник іншомовних слів / уклад. О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. Київ, 2006. 789 с.
13. Тлумачний словник сучасної української мови / за ред. В. С. Калашника. Харків, 2005. 800 с.
14. Фомина Л. Ю. Унифікація нормативної правової термінології : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Н. Новгород, 2006. 26 с.
15. Шестакова С. О. Особливості юридичної термінології як спеціалізованої системи правових понять. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2018. Вип. 33 (1). С. 71–73.
16. Яцишин Н. П. Юридична термінологія як спеціалізована система правових понять. *Термінологічний вісник*. 2013. Вип. 2 (2). С. 99–103.
17. Bajcic M. Conceptualization of legal terms in different fields of law: the need for a transparent terminological approach. *Research in Language*. 2011. Vol. 9.1. Pp. 81–93.
18. Bednarek G. The approximation of criminal laws in the European Union: the demise of incongruency of legal terminology in legal translation? *International Journal for Legal Communication*. 2012. No. 3. Pp. 37–51.
19. Chiochetti E., Natascia R. N. Legal Terminology and Lesser Used Languages: The Case of Mòcheno. *Research in Language*. 2011. Vol. 9.1. Pp. 135–146.
20. Chromá M. Synonymy and Polysemy in Legal Terminology and Their Applicationsto Bilingual and Bijural Translation. *Research in Language*. 2011. Vol. 9.1. Pp. 31–50.
21. Genew-Puhalewa I. European Union terminology unification – directions for the contrastive study of two Slavic and two non-Slavic languages. *Research in Language*. 2011. Vol. 9.1. Pp. 69–79.
22. Jopek-Bosiacka A. Defining law terms: a cross-cultural perspective. *Research in Language*. 2011. Vol. 9.1. Pp. 9–29.
23. Kościalkowska-Okońska E. EU Terminology in Interpreter Training: Selected Problem Areas Connected with EU-Related Texts. *Research in Language*. 2011. Vol. 9.1. Pp. 111–124.
24. Peruzzo K. European English terms for Italian legal concepts: the case of the Italian Code of Criminal Procedure. *International Journal of Translation*. 2013. No. 15. Pp. 145–157.
25. Peruzzo K. Terminological Equivalence and Variation in the EU Multi-level Jurisdiction: A Case Study on Victims of Crime. *Anno Accademico*, 2012. 316 p.
26. Sandrini P. Legal Terminology. Some Aspects for a New Methodology. *HERMES*. 2017. No. 12 (22). Pp. 101–111.

Надійшла до редакції: 03.02.2022

ЛАЗАРЕВ В. В. КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЯ ЮРИДИЧЕСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ: НЕОБХОДИМОСТЬ ПРОЗРАЧНОГО ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКОГО ПОДХОДА

Статья посвящена исследованию особенностей концептуализации юридической терминологии. Отмечено, что правовые понятия жизненно важны для правильного функционирования правовых институтов. Отмечено, что большинство правовых терминов, направленных на однозначное и последовательное толкование юридических текстов, закрепляется в разных юридических документах. Смысловое значение большинства предметных направлений нечеткое, а использование их в различных отраслях права может вызвать, как следствие, применение различных критериев для установления сущности термина. Отмечено, что исследование юридической терминологии должно быть сосредоточено на элементах четкого правового регулирования реальной жизненной проблемы.

Ключевые слова: термин, юридическая терминология, концептуализация, полисемия, формальная определенность.

LAZARIEV V. V. CONCEPTUALIZATION OF LEGAL TERMINOLOGY: THE NEED FOR A TRANSPARENT TERMINOLOGICAL APPROACH

The article is devoted to the study of the peculiarities of the conceptualization of legal terminology. It has been emphasized that legal concepts are important for the functioning of legal institutions. It has been noted that most of the legal terms aimed at unambiguous and consistent interpretation of legal texts are established in various legal documents. The boundaries of most subject areas are unclear, and their use in different areas of law may lead to the application of different criteria to establish the essence of the term.

Attention is drawn to the fact that terminological work traditionally focuses on the organization of concepts and lexical items in a specialized field, in which each term is one concept, and each concept is denoted by one term. The definition of a particular area of law and terms related to that area includes the establishment of both terminological and conceptual boundaries, which allows clear and unambiguous use of the relevant categories. A clear approach to understanding the term contributes to the quality of legislation that affects the stability of state life.

It is emphasized that ambiguous terms are used in modern legislation. Given the foreign experience in the context of European Union law, the timing of interdisciplinary concepts seems more appropriate due to the complex relationship between the national law of the Member States and the law of the European Union. Emphasis is placed on interdisciplinary concepts, i.e. concepts or institutions that arise in more than one legal field. More specifically, such concepts may apply to both the national legal system and the law of the European Union. Although the same term is used to denote an interdisciplinary concept, its conceptualization may differ in various areas of law and different legal systems, which may adversely affect the case because there will be no common approach to understanding the term.

It is noted that the study of legal terminology should focus on the elements of the legal solution of the real problem.

Key words: *term, legal terminology, conceptualization, polysemy, formal certainty.*

Цитування (ДСТУ 8302:2015): Лазарєв В. В. Концептуалізація юридичної термінології: необхідність прозорого термінологічного підходу. *Право і безпека*. 2022. № 1 (84). С. 73–80. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2022.1.08>.

Citation (APA): Lazariev, V. V. (2022). Conceptualization of legal terminology: the need for a transparent terminological approach. *Law and Safety*, 1(84), 73–80. <https://doi.org/10.32631/pb.2022.1.08>.